

פניני הסופר

מוזנת הצדיקים לקדש שמו ית"ש

ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה (יב י')

המדרש מביא את הפסוק 'הנה עין ה' אל יראיו' זה אברהם שנאמר כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה, למיחלים לחסדו שנאמר 'חסד לאברהם להציל ממות נפשם ממיתתו של נמרוד, ולחיותם ברעב שנאמר ויהי רעב בארץ.

ונ"ל את דברי המדרש. הנה הרמב"ן ז"ל מקשה על אברהם אבינו מדוע ירד מצרימה ולא בטח בה' שיספיק לו פרנסתו בארץ ישראל. ובספר תולדות יצחק כתב שחשש לחילול שם שמים ח"ו כי יאמרו הסיבה שהגיע רעב כיון שבא לחדש אמונה שלא שערום אבותיהם. לכן ירד מצרימה שיראו שגם בלעדו יהי רעב הזה בארץ אדרא במצרים אשר ירד שמה לא יהי רעב. נמצא הארץ גרם ולא אברהם.

ולע"ד הסיבה שכתב הפסוק ללמד, כמו שכוונת הבורא ית"ש להציל חסידיו מכל רעות הבאות. כמו כן הכוונה של הצדיק הוא לגרום לקידוש שמו יתברך. והיינו 'הנה עין ה' אל יראיו להציל ממות נפשם ולפדותם מרעב' כן 'נפשנו חתה לה' פי' שהי' מחכה ומצפה כיצד לגרום קידוש שמו ית"ש לא זולת:

אם אין עליה מגיעה שנאה

"ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו... ולא יכלו לשבת יחדיו ויהי ריב בין רועי אברם" (יב ו')

יש לדייק בכפל הלשון 'לא נשא אותם ולא יכלו לשבת יחדיו' ונ"ל כי דרך הצדיקים להיות באחדות גמור. ממילא זה כינוס לצדיקים נאה להם ונאה לעולם. וזה עצמו גורם פזור לרשעים. ולהיפוך בהיפוך כי כשאינם באחדות ח"ו, גורם כינוס לרשעים שהוא רע לעולם. והנה מדרך טבע ארץ הקדושה, להוסיף עוד אחדות ואהבה ורעות לצדיקים היושבים בתוכה, כמו שאמרו חז"ל [נדרים כ"ב]. ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל הוא דכתיב.

ואם אמנם ח"ו יש מונעים, שהארץ הקדושה לא מעלה אותם. גורם שאפילו האנשים בעצמם יריבו וירגזו זה עם זה. כי מקום המשפט והצדק, שמה הרשע ואחיות הקליפה ביותר, על דרך 'מי שגדול מחברו יצרו גדול הימנו' [סוכה נ"ב].

והנה כבר כתבנו במקום אחר, ההפרש בין רכוש גדול שהוא בחסד ועוזר לבעליו על עבודת ה' ובין רכוש רב מסטרא דקליפה רח"ל ומסמא עין בעליו וגורם הרמת לב ושכחה, וכן היה רכושו של לוט והוא הבדיל בינו לבין אברהם אבינו ע"ה וחוצץ ביניהם.

האחריות לתלמידים מונעת מלחמה ברשעים

לך לך, מארצך וממולדתך (יב א')

הנה יש לחקור אברהם אבינו ע"ה מסר נפשו והשליכו מנגד, ושיבר צלמי נמרוד ועמד נגדו. ולמה לא עשה כן בארץ כנען שהי' מלאה גלולים, ואין לך עץ רענן שלא הי' תחתיו עבודה זרה, ולא מצינו ששיבר אליליהם אדובה השתחוה לבני חת ונכנע להם.

אבל האמת באור כשדים לא שמעו לקולו כלל ולא הועיל בכל תוכחותיו, ולא עשה נפש כמו שעשה בארץ. ולא היו אנשים המכירים ה' כי אם הוא, לכן השליך נפשו מנגד להפרישם מע"ז כל מה שאפשר ואם ימיתוהו מה לו בכך

אבל בארץ ישראל קרא בשם ה' ונתגדל שמו, וקבלו ממנו רבבות ועשה נפשות הרבה [כרמב"ן ב' ויח], לכן אין לו רשות למסור נפשו להתגרות עם הגויים שלא שמעו לו ולא התגירו. כי אם ימיתוהו מה יעשו כל אותן תלמידים הסמוכים על הוראתו ותורתו? ואין לומר יסמוך על הנס אין זה מדת חכמים כי אולי לא יעשה לו נס, רק מוסר עצמו למיתה עכ"פ וזה אין לו רשות אם מפסיד לתלמידים.

ונמצא בארץ ישראל ע"י שנתגדל שמו ונאספו אליו הרבה גרים ע"ז עבד ה' במנוחה והשקט ולא היה צריך להתקוטט עם הרשעים אלא השומע ישמע והחדל יחדל, נמצא היה זה להנאתו וטובתו. [תקפ"ו]:

רק אברהם יצא מארץ מולדתו

"וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט" (יב ד')

הנה הרמב"ן כתב שתרח ובניו נולדו בחרן, אח"כ הלך לגור באור כשדים, ושם נולד הרן, כדכתיב 'וימת הרן על פני תרח אביו באור כשדים', ואז חזר לחון מקום מולדתו ומולדת בניו מעולם. כדכתיב בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ע"ש.

נמצא רק אברהם שנולד בחרן, יצא מארצו ומולדתו ובית אביו כאשר דבר אליו ה' - וזה הי' ניסיון גדול. אבל לוט לא הוא ולא אביו נולדו באור כשדים. מה לו חרן או מקום אחר? ואי משום משפחתו שהניח בחרן ויצא לו, הלא גם עתה נסע עם אברם דודו ושרי אחותו בת הרן, נמצא אברם הלך כאשר דבר אליו ה' ממש מארצו ומולדתו ובית אביו, אבל אצל לוט כתוב 'וילך אתו לוט' ולא כאשר דבר ה'. [תקפ"ט]:

הפנינה

בין חברון לסדום

הנה אברהם בחר ללכת לגור בחברון שהיא הפסולת של ארץ ישראל. [כדברי רש"י בפרשת שלח] וכמעט לא יורדים שם גשמים. והטעם שעשה כן 'כדי שיצטרך לרחמי שמים כל שעה ושעה' אבל ארץ מצרים הקב"ה ברא להם הנילוס שעולה ומשקה השדות. וזה לא בא ממעלה יתירה. להיפך לא רצה ה' רמוס חצרו, לכן נתן להם בלי תפילה. ואנשי סדום רעים כארץ מצרים וגרועים מהם לכן היה 'כולה משקה' כן ה' בארץ מצרים' אבל לוט בחר לגור יחד עימם.

100% של שביעות רצון

מסופר על שלושה יהודים חשובים באים בימים, ישבו יחדיו לשיחה נעימה. במהלכה עלה דיון ביניהם, אם הקב"ה היה נותן אפשרות לערוך אתחול מחודש לכדור הארץ, מה היו עושים. כיצד היה נראה העולם לאחר שהיו נבנה מחדש???

נענה הראשון: הייתי מרפא את כל האנשים מהמחלות. כמה סבל היה נמנע... בתי החולים היו נשארים ריקים. בנוסף הייתי נותן מדפסי עוד כמויות כסף ושולח לעניים, כדי לאפשר להם לחיות בכבוד.

נענה השני: הייתי גורם לעשות שלום בין אנשים, לבער את נגע המחלוקות. מכניס שמחה בתוך לבבות נשברים...

השיב השלישי ואמר: אני - הייתי משאיר את המצב בדיוק אותו דבר... הרי ניסיון נהגה משך יותר מחמש אלף שנים... אין לי עדיין. אפילו השגה במידת החסד של בורא עולם אני לא מסוגל לקלוט... חכמתו גבורתו אין לשער בכלל. ממילא אם הוא החליט לעשות ככה אני סומך עליו ובטוח שזה הכי טוב שקיים...

אם נעמיק בדברי השלישי, נבחין שבעצם הוא נותן מענה לשני הראשונים. הרי הסיבה העיקרית של הסבל שעובר על אנשים מחלות - נגרם עפ"י רוב מכאב ואכזבות מרובות. השורש ממנה מתפשטת המחלוקת ושנאה בין הבריות. פשוט שוכחים/מתעלמים שיש מנהיג לבירה.

בדרך כלל אדם חי עם ההרגשה טוב שההגה בידיים שלי... הרי אני יודע בדיוק מה הכי טוב עבורי, מהם הכלים התנאים הנדרשים כדי שאצליח למלאות את התפקיד במלואו.

ממילא נובע מתח ודאגה מדוע לא הגענו אל היעד... חסר לנו כלים שונים, ובטוחים שבעוד קצת הפעלת כוח אנגריה מאמצים. נפתור את הבעיה. תפיסה זו נובעת מטעות בהבנת המציאות. אנחנו לא הבוראים מייצרים. אלא נבראים ונוצרים...

בטח שמתם לב באוטובוסים החדשים, יש קיר זכוכית אטום בין הנהג לנוסעים. במטוס בכלל לא ניתן לתקשר את הטייס. חוץ מכללי בטיחות, טמון כאן מסר לציבור הנוסעים... התפקיד שלכם לשבת להסתכל בנוף החוצה, וליהנות מהדרך. את הנסיעה עצמה תתנו בקשה לנהג המיומן... להביא אתכם אל היעד בצורה שהוא בוחר!!!

בפתח זמן חורף - שנה חדשה התחילה. חלק גדול מהאנשים נמצאים המקום הנוכחי שלהם מאוד לא נוח... השידוך מתמהמה... הישיבה הכולל לא בדיוק המקום אליו חלמנו להיות. התפקיד בעבודה המשכורת טעון שיפור מיידי... התפיסה כאלו יש לנו יכולת לשנות ולשפר מכניסה מתח ולחץ מיותרים. הפתרון המהיר והיעיל ביותר. להיות חכם המכיר את מקומו. לפנות את תא הנהג, לשבת בבטיחות על המושב, לחגור את החגורה, לומר תפילת הדרך בכוונה... לדעת ולהפנים יש נהג בקוקפיט [תא הטייס] שהוא יוביל אתנו אל המקום הטוב ביותר.

האמירה 'לך לך... אל הארץ אשר אראך להנאתך ולטובותיך' ממשיכה להדהד בעולם... לך לך גמטריא 100 לרמז הדרך שאתה הולך בעקבות ציווי ה' זהו 100 אחוז המצב הכי טוב ואידאלי. תפנים עמוק בלב הארץ אשר אראך זהו להנאתך ולטובותיך בזה ובבא...

והיינו יולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו ר"ל כי עפ"י שמהראוי ישיבת ארץ הקדושה ישא וירומם אותם להתאחד איש ברעהו יותר מקדמת דנא. אמנם לא כן ה"י כי לא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו שלא היה להם נשיאת ראש ע"י הארץ, והטעם כי ה"י רכושם רב וזה הבדיל בין איש לאחיו. וזה גרם שנפלו מדריגתם הראשונה ולא יכלו לשבת יחדיו בעצמם, כי התפרדה חבילת אהבתם אשר מאז. עד שלא יכלו לשבת יחדיו ומרכוש רב נעשה ריב.

במצוות מילה נעשה אברהם תמים

"התהלך לפני והיה תמים" (י"א)

אמרו חז"ל: כשאמר לו ה' 'והיה תמים' נרתע אברהם לאחוריו אמר שמא יש בי מום? כשאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך נתקררה דעתו. וצריך להבין כיצד התקררה דעתו עדיין נשאר השאלה וכי עד עכשיו היה בו מום?

ונ"ל לפרש, הנה קיימים שני סוגי מומים באדם. 1. בגוף היינו נולד חסר רגל וכד'. 2. במידות כגון בעל גאווה או כעסן וכדומה. ההבדל ביניהם דבר בגוף אין ביכולת אדם לשנות. כך נברא, וצריך לקבל זאת באהבה, אבל במידות כגון כעסן וכד' הרי זה תלוי בו, וצריך להשתפר.

הקדמונים כבר התקשו כיון שאברהם קיים כל התורה עד שלא נתנה, למה לא מל עצמו עד שצווהו ה'? אלא שגדול המצווה ועושה, לכן המתין. אבל שאר מצוות יוכל לקיים גם לאחר הציוו.

ולי נראה, הנה אברהם שחקר בשכלו מה הוא רצון ה' ומה חפץ מן האדם והשיג וקיים כל התורה, מ"מ הוא לא ידע אם כיון האמת, שגיאיות מי יבין, וקל וחומר מי יבא בסוד ה', אבל לא היה מקום חשש עבירה אם לא יאכל מאכלות האסורים ולא ילבש שעטנז וכדומה, גם אם לא יחפוץ ה' באלה אין עבירה בידו, ולפי שכלו שהוא רצון ה' עשה הכל כפי שהבין.

אבל מצות מילה לולי שמצות ה' הוא לא היה רשאי לחבול בנפשו, רק לשם מצוה. הגם שהבין אברהם בשכלו כי כן רצון ה' מ"מ לא יוכל לעשות מעשה על פי שכלו, אולי שגה ועובר עבירה שחובל בנפשו ומסכן עצמו, כנ"ל תירוץ נכון. כתב סופר

ברכת מזל טוב מעומקא דליבא נשגר בזה אל ידידינו הנכבד והנעלה. פה מפיק מרגליות אוצר כלי חמדה

הרה"ג אליהו ישראל אשלג שליט"א
רב ביהמ"ד עטרת שלמה

לרגל שמחת נישואי בנו החשוב
החתן שלמה בנימין נ"ו

בשעה טובה ומוצלחת,
בורא עולם בקניין השלם זה הבניין
ויזכו לבנות בית נאמן בישראל דורות ישרים
מבורכים לתפארת האבות הקדושים.